

Geografia klasa VII a , b

Temat: Produkcja roślinna

Podręcznik str.128-130

Materiały pobrane ze strony: epodreczniki

Drodzy Uczniowie

Proszę Was o systematyczną pracę. Pamiętajcie, że zeszyt przedmiotowy wraz z wykonanymi ćwiczeniami będzie jednym z dowodów tej pracy. Przesyłam do tematu materiały ze strony: www.epodreczniki.pl

Mam nadzieję, że będą pomocne w zrozumieniu zagadnień.

Pozdrawiam

Dariusz Proksa

1. Rośliny uprawne

Rośliny uprawiane w ramach działalności rolniczej można podzielić na kilka grup:

- **Zboża** – najważniejsze rośliny żywieniowe, ponieważ ich podstawowym plonem jest ziarno, które po zmieleniu daje mąkę, a z niej można upiec na przykład chleb czy bułki. Trzy główne zboża na świecie to ryż, **pszenica** i **kukurydza**; w Polsce uprawia się tylko te dwa ostatnie. Inne zboża to na przykład **żyto**, **pszenżyto**, **jęczmień**, **owies**, **gryka** i proso, a także sorgo (nie uprawiane u nas).
- **Rośliny bulwiaste** – również odgrywają istotną rolę w procesie żywienia, gdyż zawierają m.in. skrobię, białko i cukier. W naszej strefie umiarkowanej najbardziej rozpowszechnione są **ziemniaki**, w ciepłych klimatach rosną zaś bataty, maniok, kolokazja, pochryzn (jams).
- **Rośliny cukrodajne** – na świecie najważniejsza jest trzcina cukrowa, która jednak rośnie tylko w klimacie gorącym i wilgotnym. U nas i w całej strefie umiarkowanej główna roślina cukrodajna to **burak cukrowy**. Ponadto w Azji uprawia się arengę (palmę cukrową) i kucmerkę (bylina o słodkich korzonkach). W Ameryce Północnej do słodzenia używa się też syropu klonowego.
- **Rośliny oleiste** – dostarczają tłuszczów roślinnych. Najbardziej obfite w tłuszcz są rośliny uprawiane w klimatach gorących i ciepłych, np. palma oleista, palma kokosowa, migdałowiec, sezam, orzech ziemny, oliwka, soja, a także bawełna.

W Polsce głównymi roślinami oleistymi są **rzepak** i **rzepik**. W cieplejszym, kontynentalnym klimacie umiarkowanym uprawiany jest przede wszystkim słonecznik, a ponadto len oleisty, gorczyca, dynia oleista.

- **Rośliny pastewne** – uprawiane na paszę dla zwierząt hodowlanych. Można wśród nich wyróżnić kilka grup, np. **motyłkowe** (lucerna, koniczyna, esparceta), **strączkowe** (łubin, groch, bobik, soja), **trawy pastewne** (kostrzewa, tymotka, życica), **okopowe** (buraki pastewne, rzepa, brukiew, ziemniaki, marchew), **silosowe** (kapusta pastewna, kukurydza, słonecznik). Jak widać niektóre rośliny pastewne są spożywane również przez człowieka.
- **Rośliny włókniste** – odrębna grupa upraw, gdyż uzyskiwane z nich produkty nie są wykorzystywane do celów spożywczych. Użytkuje się je do wyrobu tkanin, dywanów, mat, szczotek, pędzli, sznurków itp. Na świecie największe znaczenie ma bawełna. Inne rośliny tego typu to juta, agawa sizalska, jukka włóknista, aloes, rafia (palma iglasta). W Polsce rośliny włókniste uprawia się na niewielką skalę i jest tylko to **len** oraz **konopie**.
- **Warzywa i owoce** – naturalne źródło zwiększonej ilości witamin, które bardzo korzystnie wpływają na zdrowie człowieka. Najbardziej popularne **warzywa** to pomidory, ogórki, papryka, kapusta, sałata, szpinak, kalafior, cebula, marchew, fasola, groch. Wśród **owoców** na świecie prym wiodą cytrusy, banany, brzoskwinie, morele, arbuzy, winogrona, a w Polsce jabłka, gruszki, śliwki, czereśnie, wiśnie, porzeczki, maliny, truskawki.
- **Używki i przyprawy** – nie zawierają wartościowych składników odżywczych (wyjątkiem jest kakao), są jednak uprawiane dla innych celów. Działanie substancji zawartych w **używkach** (kofeina, nikotyna) powoduje pobudzenie organizmu człowieka, czego przykładem może być kawa i tytoń oraz w mniejszym stopniu herbata i kakao. W Polsce uprawiać można tylko **tytoń**, a pozostałe wymienione używki rosną w klimatach gorących. **Przyprawy** mają na celu poprawę smaku i zapachu spożywanych potraw. Ważniejsze rośliny przyprawowe rosnące u nas to cebula, chrzan, czosnek, papryka, pietruszka, koper, majeranek, tymianek, kminek zwyczajny, cząber, bylica estragon. W cieplejszych klimatach uprawia się pieprz, cynamonowiec, muszkatołowiec, goździkowiec, wanilię, imbir i wiele innych.

2. Struktura zasiewów i jej zmiany

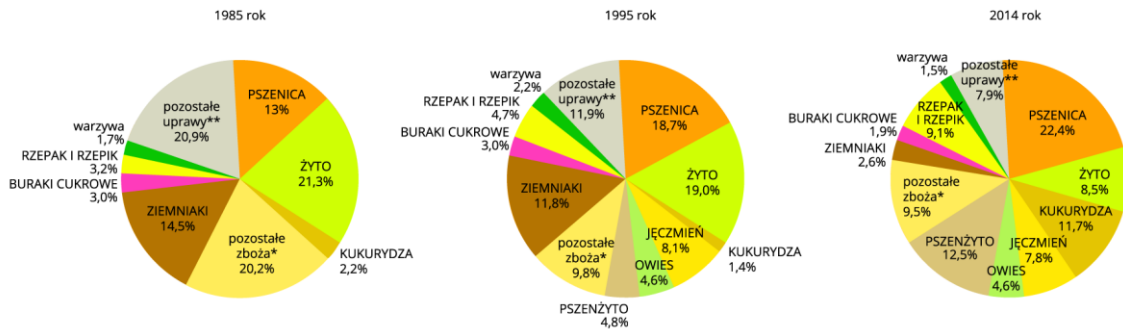
Ze względu na przewagę słabych gleb w Polsce przez wiele lat głównymi roślinami uprawnymi były ziemniaki i żyto. Po 1989 roku nasze rolnictwo zaczęło intensywniej rozwijać się także w innych kierunkach.

Przeszliśmy na gospodarkę rynkową, a także zmieniła się struktura własności ziemi (więcej ziemi przeszło w ręce prywatne). Rolnicy indywidualni zostali niejako zmuszeni do zmian w strukturze zasiewów, by utrzymać się na rynku. Musieli przestawić produkcję rolną na te towary, które będą mogli sprzedać. Toteż zamiast mniej wartościowych ziemniaków i żyta należało zacząć uprawiać na większą skalę rośliny bardziej wartościowe – pszenicę, kukurydzę, rzepak – i to nawet na słabszych glebach. Do tego konieczne były inwestycje w maszyny oraz sprzęt rolniczy, a także w nawozy sztuczne i środki ochrony roślin.

Obecnie blisko 3/4 obszaru upraw w Polsce zajmują zboża. Stale zwiększa się areał pszenicy, pszenżyta i kukurydzy, a zmniejsza żyta. Wyraźnie też zmniejszyła się powierzchnia obsadzana ziemniakami – zamiast nich zaczęliśmy jeść więcej ryżu, kasz i makaronów.

Plantatorzy buraków cukrowych od lat mają duże trudności ze względu na załamanie krajowego przemysłu cukrowniczego (upadło wiele cukrowni). Natomiast dosyć dobrze rozwija się przemysł tłuszczowy, produkujący m.in. oleje spożywcze i margaryny, toteż rolnicy, którzy w odpowiednim czasie nastawili się na uprawę rzepaku, mają na ogół duże zyski.

STRUKTURA ZASIEWÓW w Polsce

* - PSZENŻYTO, JĘCZMIEŃ, OWIES, GRYKA, PROSO, mieszanki zbożowe i in.

** - m. in. rośliny strączkowe, przemysłowe, pastewne, owocowe

Polecenie 1

Na diagramach powyżej wskaż przykłady zmian w strukturze zasiewów w Polsce. Wnioski zapisz w zeszyte przedmiotowym.

Polecenie 2

Wykonaj w zeszyte ćwiczenie 1 (www.epodreczniki.pl)

<https://epodreczniki.pl/a/rozmieszczenie-upraw-na-terenie-polski/DdXXMlXlp>